

پرسش ۲۹۳: آیا تکبیر و اقامه در نماز واجب است؟

السؤال / ۲۹۳: بسم الله الواحد القهار ... يا أخي وحق محمد قلوبنا لانت لكلام السيد، ولكن نحن نريد التأكد أكثر حتى تطمن قلوبنا بعد. هل التكبير والإقامة واجبة بالصلاة أم مستحبة؟

المرسل: حيدر - العراق

بسم الله الواحد القهار.... برادرم! به حق محمد دل های ما برای کلام سید نرم شده است، لیکن ما می خواهیم به یقین و اطمینان بیشتری برسیم تا خاطر جمع شویم. در نماز، تکبیر و اقامه واجب است یا مستحب؟

فرستنده: حيدر - عراق

الجواب: أخي الكريم، توكل على الله بكل قلبك واسأله ليريك الحق حقاً فتتبعه والباطل باطلاً فتجتنبه فهو الهادي إلى سواء السبيل. ونسأل الله أن يطمئن قلبك ويشرحه للحق والنور.

پاسخ:

برادر گرامی ام! با تمام قلبت بر خدا توکل کن و از او مسألت نما که حق را حق به تو بنماید و از آن پیروی کنی، و باطل را باطل به تو بنماید و از آن دوری گزینی؛ که او هدایت کننده به راه راست است. از خداوند مسألت می نمایم که دلت را مطمئن گرداند و آن را برای حق و نور گشاده نماید.

أما بالنسبة لسؤالك فأليك جوابه وهو مقتطع من كتاب شرائع الإسلام عن السيد اليماني من كتاب الصلاة فيما يخص الأذان والإقامة:

برای پاسخ گویی به سوال شما، بخشی از کتاب شرایع الاسلام (احکام نورانی اسلام) از سید یمانی، از کتاب نماز، مبحث اذان و اقامه را ارایه می‌نمایم:

(في الأذان والإقامة: والنظر في: أربعة أشياء:

الأول: فيما يؤذن له ويقام، وهما واجبان في الصلوات الخمس المفروضة، أداء وقضاء، للمنفرد والجامع، للرجل والمرأة. لكن يشترط أن تسر به المرأة. ويتأكدان فيما يجهر فيه وأشدّهما في الغداة والمغرب. ولا يؤذن لشيء من النوافل ولا لشيء من الفرائض عدا الخمس، بل يقول المؤذن: الصلاة ثلاثاً. وقاضي الصلوات الخمس يؤذن لكل واحدة ويقيم. ولو أذن للأولى من ورده ثم أقام للبواقي كفى، وكان دونه في الفضل. ويصلي يوم الجمعة الظهر بأذان وإقامة والعصر بإقامة. وكذا في الظهر والعصر بعرفة. ولو صلى الإمام جماعة وجاء آخرون لم يؤذّنوا ولم يقيموا على كراهية، وما دام الأولى لم تتفرّق. فإن تفرقت صفوفهم أذن الآخرون وأقاموا، وإذا أذن المنفرد ثم أراد الجماعة يستحب له إعادة الأذان والإقامة.

اذان و اقامه

شامل چهار مبحث است:

اول: آنچه برای آن اذان و اقامه گفته میشود

اذان و اقامه در نمازهای پنجگانه واجب یومیّه، بر مرد و زن واجب است، چه ادا باشد یا قضا و چه فرادا باشد یا جماعت؛ البته زن باید اذان و اقامه را آهسته بخواند و این آهسته گفتن اذان و اقامه برای زنان در نمازهایی که با صدای بلند خوانده میشود، بیشتر تأکید شده، و بیشترین تأکید برای نماز صبح و مغرب است. اذان برای نوافل و همچنین برای نمازهای واجب دیگر به غیر از نمازهای پنج گانه، واجب نیست و مؤذن برای آنها باید سه بار بگوید: (الصلاة).

هنگام خواندن قضای نمازهای روزانه باید برای هر کدام از آنها اذان و اقامه بگوید، اما اگر برای اولین نماز اذان گفت و برای نمازهای بعدی فقط اقامه بگوید، کفایت می‌کند، ولی فضیلت و ثوابش کمتر میشود.

برای نماز ظهر جمعه، باید اذان و اقامه گفته شود و نماز عصرش فقط اقامه دارد؛ برای نماز ظهر و عصر روز عرفه نیز همین حکم برقرار است.

اگر امام به جماعت نماز بخواند و عده‌های دیگر بیایند، تا وقتی صفوف نماز متفرق نشده باشند، اذان و اقامه نمی‌گویند، هرچند کراهت دارد، و اگر متفرق شدند، اذان و اقامه می‌گویند.

اگر نمازگزار برای نماز فرادا، اذان و اقامه بگوید و بعد بخواهد به جماعت ملحق شود، مستحب است که دوباره اذان و اقامه بگوید.

الثاني: في المؤذن ويعتبر فيه: العقل، والإسلام، والإيمان، والذكورة، ولا يشترط البلوغ بل يكفي كونه مميزاً. ويستحب: أن يكون عدلاً، صَيِّتاً، مبصراً، بصيراً بالأوقات، متطهراً، قائماً على مرتفع. ولو أذنت المرأة للنساء جاز. ولو صلى منفرداً، ولم يؤذن - ساهياً - مضى في صلاته. ويعطى المؤذن الأجرة من بيت المال إذا لم يوجد من يتطوع به.

دوم: مؤذن

مؤذن باید عاقل، مسلمان، مؤمن و مرد باشد، اما بلوغ شرط نیست و همین که مُمَيِّز باشد، کفایت میکند.

مستحب است که مؤذن عادل و دارای صدایی رسا و بینا باشد، اوقات نمازهای یومیّه را بداند، با طهارت باشد و بر ارتفاع بایستد.

زن میتواند برای زنان اذان بگوید. اگر نمازگزار در نماز فرادا، سهواً اذان نگوید و نماز را آغاز کند، نمازش را ادامه میدهد. اگر کسی پیدا نشود که بدون اجرت اذان بگوید، باید اجرت مؤذن از بیت‌المال داده شود.

الثالث: في كيفية الأذان: ولا يؤذن إلا بعد دخول الوقت، ويجوز تقديمه على الصبح لكن يجب إعادته بعد طلوعه.

سوم: كيفيت اذان

بايد اذان را بعد از داخل شدن وقت بگويند. هنگام صبح ميشود قبل از طلوع فجر، اذان گفت ولي بعد از طلوع بايد دوباره تکرار شود.

وفصول الأذان هي: التكبير أربع، والشهادة بالتوحيد (أشهد أن لا إله إلا الله)، ثم بالرسالة (أشهد أن محمداً رسول الله)، ثم بالولاية (أشهد أن علياً والأئمة من ولده حجج الله)، ثم بالهداية (أشهد أن المهدي والمهديين من ولده حجج الله)، ثم يقول: حي على الصلاة، ثم حي على الفلاح، ثم حي على خير العمل، والتكبير بعده، ثم التهليل. كل فصل مرتان. والإقامة فصولها مثنى مثنى، ويزاد فيها قد قامت الصلاة مرتين، ويسقط من التهليل في آخرها مرة واحدة.

بخشهای اذان عبارتاند از: چهار تکبیر (الله اکبر)، شهادت به توحید (أشهد أن لا إله إلا الله)، بعد شهادت به رسالت (أشهد أن محمداً رسول الله)، و بعد شهادت به ولایت (أشهد أن علياً و الأئمة من ولده حجج الله)، و بعد شهادت به هدايت (أشهد أن المهدي والمهديين من ولده حجج الله)، سپس بگويد: (حَيَّ عَلَى الصَّلَاة)، (حَيَّ عَلَى الفلاح) بعد (حَيَّ عَلَى خير العمل) و تكبير (الله اكبر) و تهليل (لا الله الا الله) و هر کدام از اين بخشها را دو بار تکرار ميکند.

اقامه، همين بخشها را دارد، با اين تفاوت که در اقامه همهي بخشها دوبار گفته مي شود و بعد از (حَيَّ عَلَى خير العمل)، دوبار «قد قامت الصلاة» و تهليل (لا الله الا الله) آخر نيز يك بار گفته ميشود.

والترتيب شرط في صحة الأذان والإقامة.

ترتیب بخشها باید در اذان و اقامه، رعایت شود.

ويستحب فيهما سبعة أشياء: أن يكون مستقبل القبلة، وأن يقف على
أواخر الفصول، ويتأني في الآذان، ويحذر في الإقامة، وأن لا يتكلم في
خلالهما، وأن يفصل بينهما بركعتين أو جلسة أو سجدة إلا في المغرب،
فإن الأولى أن يفصل بينهما بخطوة أو سكتة، وأن يرفع الصوت به إذا
كان ذكراً، وكل ذلك يتأكد في الإقامة. ويكره الترجيع في الآذان إلا أن يريد
الإشعار. وكذا يحرم قول: الصلاة خير من النوم.

در اذان و اقامه هفت چیز مستحب است:

- رو به قبله ایستادن
- توقف کردن در آخر هر بند از اذان و اقامه
- در اذان درنگ کند و آرام آرام اذان بگوید
- اقامه را با شتاب بگوید
- بین اذان و اقامه سخن نگوید
- بین اذان و اقامه با یک نماز دو رکعتی یا با یک نشستن یا سجده فاصله اندازد، به جز در نماز مغرب که بهتر است با یک گام یا با لحظهای سکوت، بین آنها فاصله بیندازد.
- اگر مرد اذان میگوید، با صدای بلند اذان بگوید.
- همهی این مستحبات، در اقامه استحبابش بیشتر است.
- پیچاندن صدا در اذان، مکروه است، مگر برای اطلاع دادن به تعداد بیشتری از مردم باشد.
- گفتن: «الصلاة خيرٌ مِنَ النوم» در اذان حرام است.

الرابع في أحكام الآذان وفيه مسائل:

الأولى: من نام في خلال الأذان أو الإقامة ثم استيقظ، استحبه له استئنافه ويجوز له البناء، وكذا إن أغمي عليه.

چهارم: مسایلی در احکام اذان

اول: اگر کسی هنگام خواندن اذان یا اقامه بخوابد و بعد بیدار شود، مستحب است که از ابتدا شروع کند، البته میتواند از همان جا که خوابش برده بود، ادامه دهد، و کسی که از هوش برود نیز همین حکم را دارد.

الثانية: إذا أذن ثم ارتد جاز أن يعتد به ويقيم غيره، ولو ارتد في أثناء الأذان ثم رجع، أستأنف.

دوم: اگر کسی اذان بگوید و بعد مرتد شود، سایر افراد میتوانند به اذان او اکتفا کرده، فقط اقامه بگویند، و اگر در بین گفتن اذان مرتد شود و دوباره از ارتدادش برگردد، باید اذان را از ابتدا شروع کند.

الثالثة: يستحب لمن سمع الأذان أن يحكيه مع نفسه.

سوم: مستحب است کسی که اذان را بشنود، خود نیز آن را زمزمه کند.

الرابعة: إذا قال المؤذن قد قامت الصلاة، كره الكلام كراهية مغلظة إلا ما يتعلق بتدبير المصلين.

چهارم: هنگامی که مؤذن گفت: «قد قامت الصلاة» حرف زدن شدیداً مکروه میگردد، مگر در مورد چیزهایی که به تدبیر امور نمازگزاران مربوط باشد.

الخامسة: يكره للمؤذن أن يلتفت يميناً وشمالاً، لكن يلزم سمت القبلة في أذانه.

پنجم: مکروه است مؤذن به چپ و راست رو برگرداند. مؤذن باید هنگام اذان به سوی قبله بایستد.

السادسة: إذا تشاح الناس في الأذان قدم الأعم فالألقى. ومع التساوي يستخار الله بالقرآن.

ششم: اگر چندین نفر خواهان اذان گفتن باشند، اولویت با فرد عالمتر و سپس با فرد پرهیزگارتر است، و در صورت تساوی افراد، با استخاره قرآن، مؤذن انتخاب می‌گردد.

السابعة: إذا كانوا جماعة جاز أن يؤذنوا جميعاً، والأفضل إن كان الوقت متسعاً أن يؤذنوا واحداً بعد واحد.

هفتم: اگر یک گروه خواهان اذان گفتن بودند، جایز است همه با هم اذان بگویند، و در صورت داشتن وقت، بهتر است یکی پس از دیگری اذان بگویند.

الثامنة: إذا سمع الإمام أذان مؤذن، جاز أن يجتزئ به في الجماعة، وإن كان ذلك المؤذن منفرداً.

هشتم: اگر امام جماعت، صدای اذان گفتن فردی را بشنود، میتواند به همان اذان برای آغاز نماز اکتفا کند، هر چند مؤذن، نیت فرادا داشته باشد.

التاسعة: من أحدث في أثناء الأذان أو الإقامة تطهر وبنى في الأذان، وكذا في الإقامة والأفضل أن يعيد الإقامة بعد أن يتطهر.

نهم: اگر در حین اذان یا اقامه، حدثی از فرد سر بزند، طهارت حاصل کرده، از همان جا ادامه دهد، البته در مورد اقامه بهتر است بعد از طهارت، دوباره از ابتدا اقامه را شروع کند.

العاشره: من أحدث في الصلاة تطهر وأعادها، ولا يعيد الإقامة، إلا أن يتكلم.

دهم: اگر در حین نماز، از نمازگزار، حدثی سر بزند، طهارت حاصل کرده، نماز را از ابتدا بخواند، اقامه را تکرار نمی‌کند مگر این که سخن گفته باشد.

الحادية عشرة: من صلى خلف إمام لا يقتدى به، أذن لنفسه وأقام. فإن خشي فوات الصلاة اقتصر على تكبيرتين، وعلى قوله: قد قامت الصلاة. وإن أخل بشيء من فصول الأذان، استحب للمأموم أن يتلفظ به.
اللجنة العلمية - أنصار الإمام المهدي (مکن الله له في الأرض)
الشيخ ناظم
العقيلي

یازدهم: اگر کسی بخواهد پشت سر امام جماعتی که نمیشود به او اقتدا کرد، نماز بخواند ([772])، باید برای خودش اذان و اقامه بگوید، و اگر بترسد که نماز را از دست دهد، میتواند با دو تکبیر و گفتن (قد قامت الصلاة)، نماز را به جا آورد، و اگر این امام جماعت، در بخشی از اذان اشکال داشته باشد، مستحب است مأموم، صحیح آن را بخواند.

هیأت علمی - انصار امام مهدی (ع) (خداوند در زمین تمکینش دهد)

شیخ ناظم عقیلی

[772] - چون شروط امامت در او نبوده است. (مترجم)